

การคุ้มครองอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมเมืองมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา

The Protection and Conservation of Cultural Heritage Site in Phra Nakhon Si Ayutthaya, World Heritage City

ตราดุลย์ นรนิติผดุงการ¹ มัลลิกา พินิจจันทร์² วัชร เนติวานิชย์³

Tradul Noranitiphadungkarn, Mallika Pinijchan, Watchara Neitivanich

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้มุ่งนำเสนอการคุ้มครองอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมเมืองมรดกโลกพระนครศรีอยุธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีประเด็นสำคัญในการการคุ้มครองอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมเมืองมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา ดังนี้ 1) การคุ้มครองป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติ ซึ่งปัจจุบันได้รับการคุ้มครองป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติ และมีเจตนารมณ์เพื่อการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ 2) การกำหนดนโยบายและการวางแผนการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม โดยวางแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และจัดการมรดกโลกทางวัฒนธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีอย่างยั่งยืน 3) การบริหารจัดการมรดกโลกทางวัฒนธรรม มีแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) การบริการและการท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรม มีการส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเป็นศูนย์กลางอาเซียน การยกระดับทางสังคมในแหล่งมรดกวัฒนธรรม และการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อม และ 5) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม มีการกระตุ้นส่งเสริมศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยดูแล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ยกระดับการมีส่วนร่วมทางสังคมในแหล่งมรดกวัฒนธรรม และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวให้มีมาตรการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ (keywords): การอนุรักษ์แหล่งมรดกโลก; มรดกโลกทางวัฒนธรรม; เมืองมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา

Received: 2022-06-01 Revised: 2022-09-17 Accepted: 2022-09-19

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง Doctor of Laws Program, Doctor of Philosophy Program in Social Science, Ramkhamhaeng University. Corresponding Author e-mail: analaumon@aru.ac.th

² คณบดีนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

³ ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดนนทบุรี Justice, The Nonthaburi Juvenile and Family Court

Abstract

This article aims to present the protection and conservation of cultural heritage sites in the World Heritage City of Phra Nakhon Si Ayutthaya, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. There are important issues in the protection and conservation of cultural heritage sites in the World Heritage City of Ayutthaya as follows : 1) Protection of cultural and natural heritage Which is currently protected cultural heritage and natural heritage. and with the intention to promote international cooperation in the protection of cultural and natural world heritage sites. 2) Policy formulation and planning for the conservation of cultural heritage sites by planning a master plan for the conservation and management of the World Cultural Heritage Promote participation in the conservation of arts and culture local wisdom sustainable tradition 3) World Cultural Heritage Management There is an appropriate approach to the management of World Heritage Sites in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province according to the philosophy of sufficiency economy. 4) World Cultural Heritage Services and Tourism There is promotion and restoration of cultural heritage resources for tourism. Promote tourism marketing to be the center of ASEAN Social upgrading in cultural heritage sites and the development of public utilities and the environment; and 5) Participation in the conservation of the World Cultural Heritage There is a stimulus to promote the potential of the community to support tourists. People take part in helping to look after, conserve, rehabilitate, and enhance social participation in cultural heritage sites. and the safety of tourists to have measures to take care of the safety of tourists continuously

Keyword: World Heritage Site Conservation; Cultural World Heritage; World Heritage City of Ayutthaya

บทนำ (Introduction)

อาณาจักรอยุธยาสถาปนาขึ้นในปีพุทธศักราช 1893 เป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่และเรืองอำนาจตั้งแต่ พุทธศตวรรษที่ 19 จนถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 23 ด้วยทำเลที่ตั้งของอยุธยามีลักษณะเป็นเกาะเมืองที่โอบล้อม ด้วยแม่น้ำ 3 สายสำคัญ ทำให้พื้นที่นี้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐาน อีกทั้งยังเป็นเส้นทางการคมนาคมที่เอื้อต่อการค้าขายและขนส่งสินค้าทั้งภายในและภายนอกอาณาจักร อยุธยาจึงกลายเป็นศูนย์กลาง ทางการค้าและการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก ตัวอย่างวัดมหาธาตุ วัดพระศรีสรรเพชญ์ เป็นต้น

ภาพที่ 1 วัดมหาธาตุ

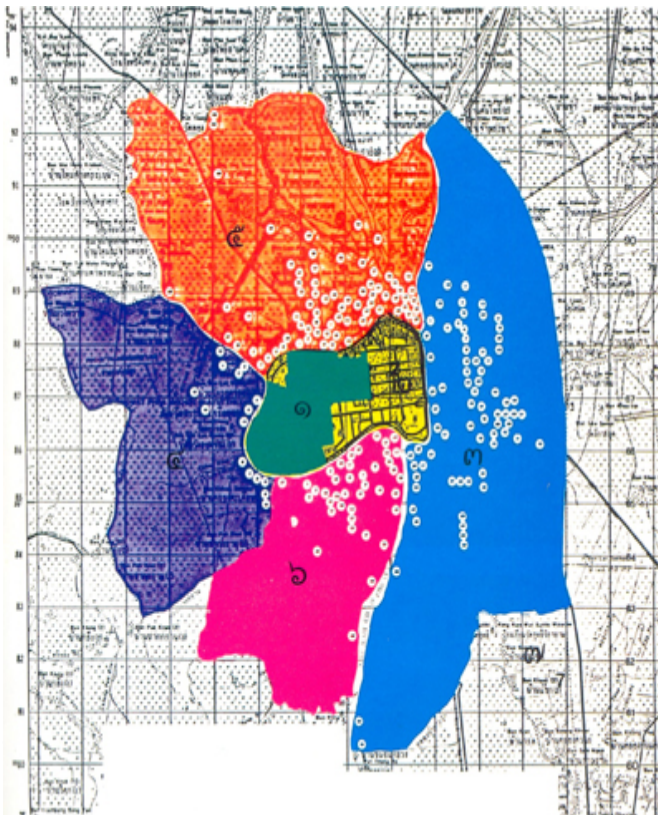
ที่มา (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), 2565)

ภาพที่ 2 วัดพระศรีสรรเพชญ์

ที่มา (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2565)

อยุธยาเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่ง ซึ่งกรุงรัตนโกสินทร์นั้นได้นำเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ จากอยุธยามาเป็นแม่แบบสำคัญในการสร้างเมืองหลวงแห่งใหม่ คุณสมบัติตามเกณฑ์มรดกโลก นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็นหลักฐานที่ยืนยันถึงการเป็นช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นการพัฒนาและความก้าวหน้าของศิลปะของชาติไทยอย่างแท้จริง นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้รับการอนุรักษ์ขุดแต่งและบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานที่สำคัญและโครงสร้างของเมืองโบราณขึ้นอีกครั้ง เพื่อฟื้นฟูเอกลักษณ์ดั้งเดิมให้มากที่สุด ซึ่งศึกษาจากแผนที่และเอกสารร่วมสมัยที่ชาวต่างชาติได้ทำขึ้นในราชสำนักอยุธยา แผนที่ดังกล่าวเปิดเผยให้เห็นถึงผังเมืองอยุธยา ถนน และคูคลองที่ถูกออกแบบอย่างเป็นระบบ มีการจัดแบ่งพื้นที่เป็นเขตพระราชวัง เขตวัด และเขตที่อยู่อาศัย อย่างเป็นสัดส่วนและชัดเจน ซึ่งผังเมืองโบราณยังคงได้รับการรักษาไว้ไม่เปลี่ยนแปลง สามารถเห็นได้จากที่ตั้งของปราสาทราชวัง รวมถึงวัดวาอารามที่ยังหลงเหลือมาจนถึงปัจจุบัน (ณัฐริณีย์ พร้อมวงศ์, 2565)

แสดงตำแหน่งการกระจายตัวของ

○ โบราณสถานรอบเกาะเมือง

พระนครศรีอยุธยา

๑ อุทยานประวัติศาสตร์ฯ

๒ พื้นที่ในเกาะเมืองนอกเขตอุทยานฯ

๓ พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านตะวันออก
(ครอบคลุมเมืองอโยธยา)

๔ พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านตะวันตก

๕ พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านเหนือ
(ครอบคลุมคลองสระบัว)๖ พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านใต้ (ครอบคลุม
เมืองเวียงเหล็ก/ปากจุจาม)๗ พื้นที่นอกเหนือจากที่ระบุแล้วในเขต
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตัวอย่างวัดไชยวัฒนาราม เป็นวัดของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาที่ถูกคุกคามจากนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่นจนทางกรมต้องขึ้นป้ายตักเตือน ปลายปี 2550 สร้างความตื่นตระหนกแก่สาธารณชนจนส่งผลให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องขณะนั้น ไม่ว่าจะเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม อธิบดีกรมศิลปากร ต่างออกมายืนยันว่า อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยายังไม่ถูกถอดถอนสถานะมรดกโลกแต่อย่างใด แม้หลายฝ่ายจะแสดงความเป็นห่วงเรื่องการพัฒนาที่รุกเข้าไปยังเมืองเก่าแห่งนี้ก็ตามเมื่อสารคดี และทีมงานจากยูเนสโก สำนักงานภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (กรุงเทพฯ) ได้ออกสำรวจพื้นที่ 1,810 ไร่ในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พบว่าสถานการณ์ค่อนข้างน่าเป็นห่วงโบราณสถานบางแห่งเต็มไปด้วยร้านค้าจนส่งผลต่อทัศนียภาพ บริเวณลานหน้าศาลากลางจังหวัดหลังเก่าที่ยูเนสโกนำป้ายมรดกโลกมาติดไว้อยู่ในตำแหน่งไม่เหมาะสม อุทยานมีปัญหาการทับซ้อนกันระหว่างเมืองใหม่กับเมืองเก่า การจัดการพื้นที่จึงต้องคำนึงถึงคนในพื้นที่ด้วยซึ่งจะต้องคุ้มครอง อนุรักษ์ ปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแวดล้อม และเตรียมข้อมูลด้านการท่องเที่ยวซึ่งเป็นงานฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น

ภาพที่ 4 วัดไชยวัฒนาราม
ที่มา (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2565)

จากรายงานสถานภาพการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการติดตามตรวจสอบของศูนย์มรดกโลก โดยมีแหล่งมรดกโลก 112 แห่ง ที่ยังคงต้องส่งรายงานสถานภาพการอนุรักษ์ตามที่ศูนย์มรดกโลกร้องขอ รวมถึงมรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาด้วย โดยกรมศิลปากรได้ส่งรายงานสถานภาพการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตามร่างข้อตัดสินใจขององค์กรที่ปรึกษา (ICOMOS) ที่ต้องมีความพยายามในการอนุรักษ์และการจัดการ โดยเฉพาะการปรับปรุงแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (พ.ศ. 2551 – 2570) รวมถึงยุทธศาสตร์การป้องกันความเสี่ยงจากภัยพิบัติ การปรับระเบียบกฎเกณฑ์การขออนุญาตก่อสร้างอาคารเพื่อปกป้องคุณค่าความเป็นสากลอันโดดเด่นของพื้นที่โบราณสถาน การร้องขอให้ไทยติดตามแผนการดำเนินการตามคำสั่งรื้อถอนอาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้แน่ใจว่าจะไม่มีผลกระทบทางลบต่อคุณค่าความเป็นสากลอันโดดเด่นของพื้นที่โบราณสถาน การจัดให้มีกิจกรรมการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของงานช่างฝีมือในท้องถิ่น ตลอดจนการส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมเฉพาะทาง ส่งเสริมให้ไทยเฝ้าระวังพื้นที่โบราณสถานที่มีชื่ออยู่ในบัญชีอย่างสม่ำเสมอและเพื่อให้มั่นใจว่าไม่มีการดำเนินการแทรกแซงใด ๆ ต่อพื้นที่โบราณสถาน จะต้องอยู่บนหลักการของการอนุรักษ์ทางวิทยาศาสตร์และคงไว้ซึ่งโครงสร้างทางกายภาพและเทคนิคแบบดั้งเดิม มีการร้องขอให้ไทยแจ้งต่อศูนย์มรดกโลก (World Heritage Centre) ถึงแผนการในอนาคตสำหรับการอนุรักษ์โบราณสถานหรือการก่อสร้างในพื้นที่ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณค่าความเป็นสากลอันโดดเด่นของพื้นที่โบราณสถาน และร้องขอเพิ่มเติมให้ขยายขอบเขตของพื้นที่โบราณสถานที่เป็นมรดกโลก เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงร่องรอยอันสมบูรณ์และรุ่งเรืองของอยุธยา โดยให้ส่งพร้อมรายงานสถานภาพการอนุรักษ์ รวมทั้งแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และระเบียบเกณฑ์การขออนุญาตปลูกสร้าง (ปรับปรุง) โดยให้จัดส่งรายงานต่อศูนย์มรดกโลก (กรมศิลปากร, 2565)

ในอดีตก่อนที่จะมีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ สถานการณ์ของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติในโลก ตกอยู่ในภาวะที่ได้รับการคุกคามเพิ่มมากขึ้น โดยมีได้มีสาเหตุจากการเสื่อมโทรมลงตามธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยทางเศรษฐกิจได้ส่งผลให้เกิดการทำลายและความเสื่อมโทรมต่อมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติอย่างต่อเนื่องรุนแรงและรวดเร็ว ทั้งนี้ความเสื่อมโทรมหรือการสูญสลายขององค์ประกอบมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติ ก่อให้เกิดความสูญเสียที่เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อมรดกของมวลมนุษยชาติ นอกจากนี้มีหลายครั้งที่การดำเนินงานคุ้มครองป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติในระดับชาติ เนื่องจากมีความต้องการใช้ทรัพยากรในขอบเขตที่กว้างขวางและหลากหลาย รวมทั้งการขาดแคลนทรัพยากรทางเศรษฐกิจวิทยาศาสตร์และวิทยาการของดินแดนอันเป็นที่ตั้งของมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ (สำนักงานนโยบายแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2557)

ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมเมืองมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา จึงต้องวางแผนพัฒนาเส้นทางการคมนาคมที่เอื้อต่อการค้าขายและขนส่งสินค้าทั้งภายในและต่างประเทศให้กลายเป็นศูนย์กลางทางการทูตของโลก วางแผนแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมเมืองมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา เพื่อฟื้นฟูเอกลักษณ์ดั้งเดิม วางแผนจัดการพื้นที่พื้นที่ คุ้มครอง อนุรักษ์ ปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแวดล้อม และเตรียมข้อมูลเพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวซึ่งเป็นงานฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น บทหลักการของการอนุรักษ์ทางวิทยาศาสตร์และคงไว้ซึ่งโครงสร้างทางกายภาพและเทคนิคแบบดั้งเดิม ขยายขอบเขตของพื้นที่โบราณสถานให้เป็นมรดกโลกที่สามารถสะท้อนถึงร่องรอยอันสมบูรณ์และรุ่งเรืองของจังหวัดอยุธยา

การคุ้มครองป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติ

ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติ พ.ศ.2515 ดังกล่าว มีเจตนารมณ์เพื่อการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ โดยประเทศภาคีสมาชิกมีพันธกิจที่จะต้องให้ความร่วมมือภายใต้มาตรา 5 คือ 1) กำหนดนโยบายทั่วไป 2) ภายในขอบเขตอำนาจอธิปไตย 3) พัฒนาการศึกษาวิจัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 4) กำหนดมาตรการที่เหมาะสมทั้งทางด้านกฎหมาย และ 5) สนับสนุนให้มีการก่อตั้งหรือพัฒนาศูนย์การฝึกอบรมในระดับชาติหรือระดับเขตภูมิภาค (กระทรวงวัฒนธรรม, 2565) และสภาพด้านการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับการบริหารจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทั่วประเทศ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก แต่พื้นที่ซึ่งเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดก ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองพระนครศรีอยุธยา ยังเป็นพื้นที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองท้องถิ่น คือ องค์การ

บริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา และองค์การบริหารส่วนตำบล กรมศิลปากรไม่สามารถใช้อำนาจหน้าที่ของตนโดยเด็ดขาดเพียงหน่วยงานเดียวในการอนุรักษ์ฟื้นฟูซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างพื้นฐานความรู้ ขั้นที่ 2 ขั้นการนำไปสู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 3 ขั้นการปลูกจิตสำนึกเพื่อให้เกิดความรักและหวงแหนที่ยึดเยื้อมาจนถึงปัจจุบันเกี่ยวเนื่องด้วยกฎหมาย ส่วนสภาพด้านการบริหารจัดการของหน่วยงาน ในพื้นที่มีหลายหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลสิ่งต่าง ๆ ในพื้นที่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งในการดำเนินงาน เนื่องจากการจัดแผนแม่บทไม่ชัดเจนและขาดงบประมาณและบุคลากร ทั้งในส่วนความรับผิดชอบของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา สำนักศิลปากร อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา การบริหารจัดการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ ซึ่งเป็นแหล่งมรดกโลกจะเนินการได้อย่างล่าช้าเพราะต้องขออนุญาตจากทางกรมศิลปากรและขั้นตอนทางราชการ (พระสิทธิสิงหเสน, 2562) การพัฒนาเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรมอุทยานประวัติศาสตร์ คูแลร์รักษาหรือให้ความคุ้มครองต่อมรดกโลกและพื้นที่โดยรอบตามอนุสัญญามรดกโลก และพระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ คูแลร์รักษาซ่อมแซมโบราณสถาน สถาปัตยกรรมให้มีความดั้งเดิมอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มาทำการซ่อมแซมหรือสร้างขึ้นใหม่ บนพื้นฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดี การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทลานจอดรถ ทางเดินเท้าหรือทางสัญจร จัดระบบระบายน้ำเพื่อไม่ให้พื้นที่น้ำท่วมขังตัวโบราณสถานและบริเวณโดยรอบ และขุดลอกคูคลองโบราณ ระบบกำจัดน้ำเสีย และสิ่งปฏิกูลก่อนทิ้งลงคูคลอง มรดกโลกอำนาจความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะโดยตรงสำหรับใช้บริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกแต่ใช้กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องหลายฉบับในปัจจุบัน (ธাত্রี มหันตรัตน์, 2563)

ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ (2559) ได้ให้ข้อเสนอแนะการคุ้มครองอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมเมืองมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา ควรมีการบังคับใช้กฎหมายควบคุมพื้นที่การต่อเติมอาคารที่อยู่อาศัย การก่อสร้างที่ขัดบังภูมิทัศน์ และการเวนคืนพื้นที่มรดกวัฒนธรรมสำคัญ การพัฒนาภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่โดยรอบ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการท่องเที่ยวอยุธยานักท่องเที่ยวเดินทางมาในเวลากลางวันอากาศร้อน หากมีการปลูกต้นไม้ใหญ่ให้ร่มรื่น ทำให้เกิดความสวยงามและลดความร้อน จากการท่องเที่ยว ตลอดจนสวนสาธารณะในพื้นที่ เกาะเมืองต้องพัฒนาให้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจทั้ง ประชาชนและนักท่องเที่ยว สร้างความสวยงามและร่มรื่น ทิวทัศน์เกาะเมือง รวมถึงการพัฒนาภูมิทัศน์พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำ โดยจะเห็นว่าการท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อชมวิถีชีวิตชาวอยุธยา ยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง แต่ในปัจจุบันสภาพบ้านเรือนมีการต่อเติมแบบสมัยใหม่ มีสิ่งก่อสร้างและสิ่งกีดขวางทัศนียภาพ ริมน้ำจากบ้านเรือนของประชาชนในการท่องเที่ยวในยามค่ำคืนต้องมีการประดับไฟโบราณสถานสำคัญทุกแห่ง เพื่อสร้างแรงจูงใจในการชมความงามของโบราณสถาน เป็นบรรยากาศอีกมิติหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุปได้ว่า อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติ พ.ศ.2515 มีเจตนารมณ์เพื่อการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ 1) กำหนดนโยบายทั่วไป 2) ภายในขอบเขตอำนาจอธิปไตย 3) พัฒนาการศึกษาวิจัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 4) กำหนดมาตรการที่เหมาะสมทั้งทางด้านกฎหมาย และ 5) สนับสนุนให้มีการก่อตั้งหรือพัฒนาศูนย์การฝึกอบรมในระดับชาติหรือระดับเขตภูมิภาค และมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างพื้นฐานความรู้ ขั้นที่ 2 ขั้นการนำไปสู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 3 ขั้นการปลูกจิตสำนึกเพื่อให้เกิดความรักและหวงแหนที่ยึดเยื้อมาจนถึงปัจจุบันเกี่ยวเนื่องด้วยกฎหมาย และรักษาหรือให้ความคุ้มครองต่อมรดกโลกตามหลักวิชาการการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ รวมถึงการพัฒนาภูมิทัศน์พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

การกำหนดนโยบายและการวางแผนการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

การกำหนดนโยบายและการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาตินั้น ควรวางแผนเร่งกำหนดนโยบายให้มีความชัดเจนและต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ค.ศ. 1972 (ชาตรี มหันตรัตน์, 2563) การกำหนดนโยบายต้องที่มีความชัดเจน มีวางแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และจัดการมรดกโลกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ เร่งจัดทำแผนแม่บทให้มีความต่อเนื่องเพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม จัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนา จัดทำแผนแม่บทขึ้นบังคับใช้โดยเร่งด่วนเพื่อการอนุรักษ์และคุ้มครองมรดกโลกอย่างยั่งยืน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2565) บูรณาการแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนและลดงบประมาณที่สิ้นเปลืองในการพัฒนาส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว พัฒนาสินค้าและกิจกรรม ตลอดจนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว บูรณาการและนโยบายของรัฐไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน โดยเฉพาะนโยบายตลาดประชารัฐ ซึ่งจะส่งผลดีทั้งด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชน การทบทวนและปรับแผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง สนับสนุน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วางแผนการจัดองค์การเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน จัดตั้งกลุ่มพัฒนาอาชีพ ผลิตภัณฑ์และบริการ เพื่อจำหน่ายให้แก่ นักท่องเที่ยว เป็นการกระจายรายได้จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ วางแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมในการเดินทางและเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว ทบทวนบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินงานเชิงรุก วางแผนจัดตั้งศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา และพัฒนาให้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่สมบูรณ์แบบและครบวงจร วางแผนกำหนดนโยบายการปฏิบัติงานในการส่งเสริมพัฒนา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลกที่เป็นจุดเด่นทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านกิจกรรม ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านมหกรรมเทศกาล และงานประเพณี และทรัพยากรท่องเที่ยวด้านการบริการให้เกิดประโยชน์สูงสุด สนับสนุนงบประมาณในการกำหนดนโยบายและการวางแผนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กิจกรรม ประเพณี การบูรณะซ่อมแซม และการดูแลรักษาความสะอาด และความปลอดภัย วางแผนส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมเพื่อความบันเทิง การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ วางแผนประชาสัมพันธ์เชิงรุกด้านการท่องเที่ยวให้มากขึ้น พัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล มีการควบคุม เช่น ปรับปรุงการจัดระบบการจราจร โดยเฉพาะวันหยุดและช่วงเวลาคับขัน วางแผนการดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม เพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว จัดระเบียบร้านค้าชุมชนให้มีความเหมาะสม และไม่บดบังทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว (วันทนี แสงภักดี, 2562)

สรุปได้ว่ารัฐบาล ควรมีการกำหนดนโยบายและการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรม ควรวางแผนเร่งกำหนดนโยบายให้มีความชัดเจน และต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ค.ศ. 1972 วางแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และจัดการมรดกโลกทางวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์และคุ้มครองเมืองมรดกโลกอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน จัดตั้งกลุ่มพัฒนาอาชีพ ผลิตภัณฑ์และบริการ ส่งเสริมพัฒนา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลกที่เป็นจุดเด่นทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สนับสนุนงบประมาณในการกำหนดนโยบายและการวางแผนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กิจกรรม ประเพณี พัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากลเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพิ่มมากขึ้น

การบริหารจัดการมรดกโลกทางวัฒนธรรม

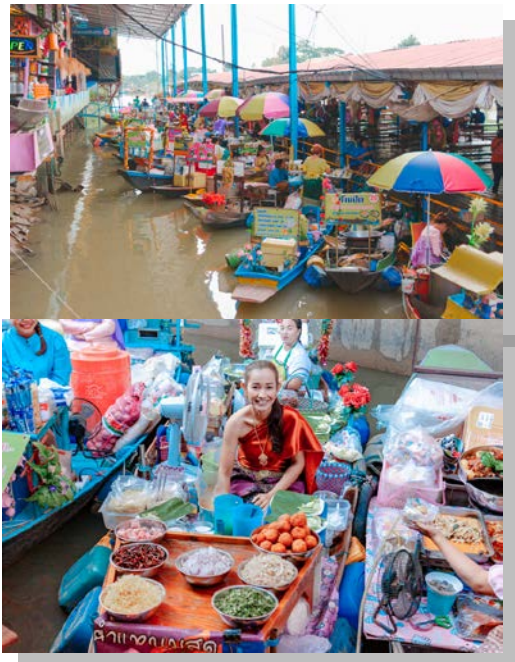
แนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการ และการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทการควบคุมการใช้พื้นที่ควรเป็นไปอย่างเคร่งครัด มีการบริหารจัดการการจัดสรรงบประมาณ ดูแลรักษาโบราณสถานและพื้นที่โดยรอบอย่างต่อเนื่องมีมาตรการควบคุม การห้ามก่อสร้างอาคารภายในพื้นที่มรดกโลก มีการสำรวจตรวจตราสภาพโบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นประจำ หากมีการชำรุดให้รีบซ่อมแซมตามความที่เหมาะสม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทในการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลก ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์จังหวัดอยุธยาและสำนักศิลปากรที่ 6 กรมศิลปากร รวมทั้งส่วนงานของจังหวัดอยุธยา ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งจากองค์การที่เป็นหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานในองค์กร

ภาคเอกชน องค์กรทางศาสนา รวมทั้งองค์การปกครองท้องถิ่น และประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามาในลักษณะพหุพาคีที่จะช่วยในการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์ให้มีความรุ่งเรืองและเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชาติ ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการปกป้องรักษาคุ้มครองมีความรักมีความห่วงหาพันต่อโบราณสถาน ให้ความรู้และสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการอนุรักษ์ พัฒนา คุ้มครอง ให้ความรู้ข้าราชการในการดูแลประชาชน สร้างเครือข่ายการบริหารงานร่วมกันระหว่างกรมศิลปากรกับประชาชนในการดูแลรักษาโบราณสถานที่ (ชาติรี มหันตรัตน์, 2563) บริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้าน ดังนี้ 1) การบริหารจัดการด้านการสร้างเครือข่าย 2) การบริหารจัดการด้านความพอประมาณ 3) การบริหารจัดการด้านความมีเหตุผล 4) การบริหารจัดการด้านการรวมกลุ่ม 5) การบริหารจัดการด้านความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน 6) ดัการบริหารจัดการการเสริมสร้างคนให้มีความรู้และคุณธรรม 7) การบริหารจัดการด้านภูมิคุ้มกัน และ 8) การบริหารจัดการด้านการพึ่งตนเอง (เกรียงเพ็ชร ทองบริสุทธิ์, 2561 ; เกรียงเพ็ชร ทองบริสุทธิ์, 2561) มีการบริหารด้านแหล่งทุนเพื่อนำมาบริหารจัดการมรดกโลกโดยกรมศิลปากรเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการบูรณะ คุ้มครองป้องกันรักษาอนุรักษ์ฟื้นฟูโบราณสถาน ซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลโดยตรง บริหารจัดการการเบิกจ่ายเงินที่เป็นไปตามระเบียบ กระทรวงการคลัง (พระสิทธิสิงหเสน, 2562) นอกจากนี้ ยังพบตัวแบบปัจจัยที่สำคัญต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลก พระนครศรีอยุธยาประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Man) 2) การบริหารจัดการงบประมาณ (Money) 3) การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ (Material) 4) การให้บริการประชาชน (Market) 5) การบริหารจัดการข่าวสาร หรือข้อมูลข่าวสาร (Message) 6) การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement) (เกรียงเพ็ชร ทองบริสุทธิ์, 2561) และ บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก บริหารจัดการให้มีสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เมืองมรดกโลกเหมาะสมและตรงกลุ่มเป้าหมาย มีเอกสารแผ่นพับให้ข้อมูลการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกอย่างชัดเจน การเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการเข้าชม แหล่งท่องเที่ยว เช่น หูฟังข้อมูล วิดีทัศน์รณรง ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว รวมถึงแผนผังที่ตั้งสถานที่โบราณสถาน (ปราณี ต้นประยูร, 2561)

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการมรดกโลกทางวัฒนธรรมนั้นมีแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การบริหารจัดการด้านการสร้างเครือข่าย การบริหารจัดการด้านความพอประมาณ การบริหารจัดการด้านความมีเหตุผล การบริหารจัดการด้านการรวมกลุ่ม การบริหารจัดการด้านความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน การบริหารจัดการการเสริมสร้างคนให้มีความรู้และคุณธรรม การบริหารจัดการด้านภูมิคุ้มกัน การบริหารจัดการด้านการพึ่งตนเอง การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ การบริหารจัดการงบประมาณ การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ การให้บริการประชาชน การบริหารจัดการข่าวสาร หรือข้อมูลข่าวสาร และการวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน

การบริการและการท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรม

การบริการและการท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรมโดยการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรมอุทยาน ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา สร้างการจูงใจให้นักท่องเที่ยวเกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีแผนผัง ห้องฟังบรรยายเล่าประวัติโบราณสถานและคุณค่าแหล่งมรดกโลก แนะนำการปฏิบัติตัวก่อนไปเที่ยวยังจุดต่าง ๆ จัดเจ้าหน้าที่หรือมัคคุเทศก์อาสา เพื่อบริการและให้ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ (ชาติรี มหันตรัตน์, 2563) การบริการและการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้นมีแนวทางการพัฒนา ดังต่อไปนี้ 1) การส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว รวบรวมองค์ความรู้และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีการเก็บรวบรวมไว้ นำเสนอในรูปแบบของการศึกษาทางการท่องเที่ยว การอนุรักษ์แหล่งมรดกวัฒนธรรมในเกาะพระนครศรีอยุธยา การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวจัดเส้นทางท่องเที่ยวมากกว่าหนึ่งวัน 2) การพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเพื่อจัดบริการเส้นทางท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ การให้ความร่วมมือกับรัฐบาล แก้ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค พัฒนาทักษะการใช้ภาษาของผู้ประกอบการขนาดเล็ก การพัฒนาระบบฐานข้อมูลท่องเที่ยวโดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประกอบการให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยว 3) การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเป็นศูนย์กลางอาเซียน ส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวโดยต้องอาศัยการจดจำของนักท่องเที่ยวผ่านสื่อที่มีเอกลักษณ์ การพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ศูนย์กลางวัฒนธรรมอาเซียน เช่น ตลาดน้ำอโยธยา 4) การยกระดับทางสังคมในแหล่งมรดกวัฒนธรรม ส่งเสริมศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวยกระดับความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และ 5) การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อมพัฒนาภูมิทัศน์ แหล่งท่องเที่ยว ระบบสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการท่องเที่ยวการพัฒนาระบบขนส่งและการจราจร (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ, 2559)

ภาพที่ 5 การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเป็นศูนย์กลางอาเซียนเพื่อบริการและการท่องเที่ยว
ที่มา (สำนักงานตลาดน้ำอโยธยา, 2565)

สรุปได้ว่า การบริการและการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้นมีแนวทางการพัฒนา คือ การส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว การพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเป็นศูนย์กลางอาเซียน การยกระดับทางสังคมในแหล่งมรดกวัฒนธรรม และการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์ มีการกระตุ้นส่งเสริมศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น อบรม มัคคุเทศก์อาสา พนักงานขับรถ พ่อค้าแม่ค้า รณรงค์ความเป็นพลเมืองที่ดี หากพบเห็น โบราณสถานทรุดโทรมพังชำรุดต้องแจ้งหน่วยรับผิดชอบทันที ประชาชนมีส่วนร่วม ช่วยดูแล สอดส่องมิให้มีการบุกรุกทำลายหรือขุดหาโบราณวัตถุหากพบเห็น แจ้งตำรวจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างเป็นกันเอง และมีความซื่อสัตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจและกลับมาใช้บริการอีก (ชาติร มหันตรัตน์, 2563) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการให้ความรู้ แก่หน่วยงานภาครัฐโดย องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วน

จังหวัด เทศบาล ได้มีส่วนร่วมโดยการจัดอบรมให้ความรู้กับประชาชนในรูปแบบของโครงการจัด
อบรมสัมมนา นอกจากนั้นยังมีการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลกโดยภาคเอกชน
การมีส่วนร่วมในการบริหารด้านการตลาด หน่วยงานภาคเอกชนได้มีส่วนร่วม โดยจัดทำสื่อ
ประชาสัมพันธ์ โบชัวร์ ป้ายบอกทางต่าง ๆ เว็บไซต์เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว
ได้ส่งเสริมให้ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวแก่ชาวไทยและชาวต่างชาติ หน่วยงานที่มีบทบาทใน
การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลกที่สำคัญ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทย มีหน้าที่โดยตรงในการทำสื่อโฆษณาร่วมกับทางท้องถิ่น (พระสิทธิสิงหเสนี, 2562)
ให้ภาคประชาชนและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพื้นที่
รณรงค์ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดจากการทำลายสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความตระหนักต่อการเป็น
เจ้าบ้านของพื้นที่แหล่งมรดกโลก (ปราณี ต้นประยูร, 2561) ยกย่องการมีส่วนร่วมทางสังคมใน
แหล่งมรดกวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดย
ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจว่าการท่องเที่ยวเป็นบทบาทสำคัญในการส่งเสริมรายได้ของประชาชน
และกระตุ้นเศรษฐกิจ แต่ประชาชนจำนวนไม่น้อยที่ขาดความรู้ความเข้าใจว่าการปฏิบัติตนในฐานะ
เจ้าบ้านนั้นควรทำเช่นไร หน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะเข้ามาให้ความรู้เรื่องการ
เป็นเจ้าบ้านที่ดีให้กับประชาชน ส่งเสริมการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การเป็นของฝากทางการ
ท่องเที่ยวใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้เกิดความหลากหลาย มีคุณภาพ บรรจุภัณฑ์ได้
มาตรฐาน เก็บได้อย่างยาวนานและมีคุณค่า การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมให้กับชุมชนโดยให้
ชุมชน มีความเข้าใจข้อดี ข้อเสียของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมให้ชุมชนคงความเป็นเอกลักษณ์
ของตนเองไว้ 2) ยกย่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้มีมาตรการ
ดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ทั้งระบบไฟส่องสว่าง ระบบกล้องวงจรและการ
จัดเจ้าหน้าที่ ดูแลความเรียบร้อย โดยเฉพาะกล้องวงจรปิดให้ครอบคลุมพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวตลอด
ทั้งเส้นทางท่องเที่ยวในการติดตาม และเป็นหลักฐานเมื่อเกิดเหตุการณ์กับนักท่องเที่ยว การตั้งศูนย์
ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวขึ้นมาเพื่อนำร่องให้บริการนักท่องเที่ยว ขยายพื้นที่เพิ่มเติมข้อมูลในแหล่ง
ท่องเที่ยว ยกตัวอย่าง เช่น การสร้างแอปพลิเคชันสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา มีข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยว ร้านอาหาร หรือสิ่งที่น่าสนใจในจังหวัด เมื่อ
นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวไปถึงสถานที่ใดแล้ว สามารถเปิด GPS ระบุตำแหน่ง เพื่อฟังประวัติ
และรับชมภาพผ่านอุปกรณ์สื่อสารนั้นได้ เป็นต้น ด้านศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวก็เป็นอีกสถานที่หนึ่ง
ที่มีความสำคัญที่ต้องมีการบรรยายให้ความรู้นักท่องเที่ยวเบื้องต้นก่อนการเดินทางท่องเที่ยว โดย
สามารถใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางให้เกิดความน่าสนใจได้ จัดทำป้ายทั้งป้ายเป็นภาษาไทยและ
ภาษาอังกฤษ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังสามารถพัฒนาป้ายบอกทาง เป็นรูปภาพและเป็นแผนผังเพื่อ
สื่อความหมายทางการท่องเที่ยวได้ส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยว โดยต้องอาศัยการจดจำของ
นักท่องเที่ยวผ่านสื่อที่มีเอกลักษณ์ เพื่อเป็นจุดทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวกำหนดให้วางแผนการ
จัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้กระจายไปแต่ละเดือนที่สำคัญ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทาง
มาร่วมกิจกรรมที่น่าสนใจได้ตลอดทั้งปี จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ของดีอยุธยาให้นักท่องเที่ยวที่มาชม

การส่งเสริมและมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

- 1) มีส่วนร่วมในการรวบรวมองค์ความรู้และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีการเก็บรวบรวมไว้ นำเสนอในรูปแบบของการศึกษาทางการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาพิพิธภัณฑ์เดิมในแหล่งท่องเที่ยวให้มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ตอบสนองความต้องการ สร้างความน่าสนใจทางการท่องเที่ยว รวบรวมความรู้ด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เช่น พระราชพิธี ประเพณี และวิถีชีวิตอยุธยา โดยการจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์มรดก ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พระนครศรีอยุธยา จัดตั้งศูนย์ฝึกสอนมวยไทย และศูนย์สาธิตอาหารและขนมไทยอยุธยา เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้คุณค่าของการท่องเที่ยวเชิง มรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2) มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งมรดกวัฒนธรรม ควรอนุรักษ์และฟื้นฟูคลองโบราณที่ใช้สัญจรกันในอดีต ชุมชนโบราณ ย่านการค้าหรือตามถนนสัญจรในอดีตก็เป็นสิ่งที่ควรฟื้นฟูเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยว โดยการ จัดตลาดย้อนยุคในย่าน การค้าดั้งเดิมเพื่อให้เห็นบรรยากาศของพระนครศรีอยุธยา การอนุรักษ์ สถาปัตยกรรมของศาสนสถาน แบ่งเป็นวัดร้างที่ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานและวัดเก่าแก่ที่มี พระสงฆ์ จำพรรษาอยู่ ทั้ง 2 ประเภทนั้น อนุรักษ์ไว้ให้มีความดั้งเดิมและไม่ปิดทับสถาปัตยกรรม เดิมมากเกินไป รวมถึงการจัดการความเสี่ยงน้ำท่วมโบราณสถาน
- 3) มีส่วนร่วมในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว โดยจัดเส้นทางท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้ชมโบราณสถานสำคัญให้ ครบถ้วน และต้องเดินทางท่องเที่ยวมากกว่า 1 วัน เพื่อให้เกิดการพักแรม จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม การสัญจรทางน้ำ มีส่วนร่วมในการสำรวจพื้นที่คลองโบราณที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นย่าน ตลาด นำของจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวริมคลองให้นักท่องเที่ยวสัญจรทางเรือ พานักท่องเที่ยว เยี่ยมชมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการปลูกข้าวกินเองที่ให้นักท่องเที่ยวมาปลูกข้าวร่วมกับชาวนา ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีเทศกาลดนตรีไทย การจัดกิจกรรมลานวัฒนธรรม และกิจกรรม วันช้างไทยที่ส่งเสริมเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอีกด้วยด้วย (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ระ, 2559)

ภาพที่ 6 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการปลูกข้าวพระนครศรีอยุธยา
ที่มา (เดลินิวส์, 2565)

ภาพที่ 7 มีส่วนร่วมในการส่งเสริมในการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมดนตรีไทย
ที่มา (บริษัท รุ่งทิพย์ เนรมิตร จำกัด, 2565)

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรมอุทยานประวัติศาสตร์นั้น มีการกระตุ้นส่งเสริมศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ประชาชนมีส่วนร่วม ช่วยดูแล อนุรักษ์ ฟื้นฟู หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลกที่สำคัญ มีการยกระดับการมีส่วนร่วมทางสังคมในแหล่งมรดกวัฒนธรรม คือ การส่งเสริมศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ยกระดับความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้มีมาตรการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง มีส่วนร่วมในการรวบรวมองค์ความรู้และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีการเก็บรวบรวมไว้นำเสนอในรูปแบบของการศึกษาทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งมรดกวัฒนธรรมควรอนุรักษ์และฟื้นฟูคลองโบราณที่ใช้สัญจรกันในอดีต และมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

บทสรุป (Conclusion)

อาณาจักรอยุธยาเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ พื้นที่นี้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานกลายเป็นศูนย์กลางทางการทูตและการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาปัจจุบันได้รับการอนุรักษ์ ปรับปรุงตามแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (พ.ศ.2551 – 2570) การปรับระเบียบกฎหมายเกณฑ์การขออนุญาตก่อสร้างอาคารเพื่อปกป้องคุณค่าความเป็นสากลอันโดดเด่นของพื้นที่โบราณสถานอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษามรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติ ดำเนินงานคุ้มครองป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติในระดับชาติ คุ้มครองป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติ พ.ศ.2515 ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ พัฒนาเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรมอุทยาน ประวัติศาสตร์ คูแลร์รักษาหรือให้ความคุ้มครองต่อมรดกโลกและพื้นที่โดยรอบตามอนุสัญญามรดกโลก และพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ คูแลร์รักษาซ่อมแซมโบราณสถาน สถาปัตยกรรมให้มีความดั้งเดิมอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มาทำการซ่อมแซมหรือสร้างขึ้นใหม่ บนพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี จัดสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทลานจอดรถ ทางเดินเท้าหรือทางสัญจร จัดระบบระบายน้ำเพื่อไม่ให้พื้นที่น้ำท่วมขังตัวโบราณสถานและบริเวณโดยรอบ และมชุดลอกคูคลองโบราณระบบกำจัดน้ำเสีย และสิ่งปลูกสร้างก่อนทิ้งลงคูคลอง พัฒนาภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่โดยรอบเพื่อสร้างแรงจูงใจในการชมความงดงามของโบราณสถาน กำหนดนโยบายและการวางแผนการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม บริหารจัดการมรดกโลกทางวัฒนธรรม โดยการจัดสรรงบประมาณดูแลรักษาโบราณสถานและพื้นที่โดยรอบอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ การบริหารจัดการงบประมาณ การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ การให้บริการประชาชน การบริหารจัดการข่าวสาร หรือข้อมูลข่าวสาร การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน บริหารจัดการให้มีสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกเหมาะสมและตรงกลุ่มเป้าหมาย มีเอกสาร แผ่นพับให้ข้อมูลการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกอย่างชัดเจน เตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ว มีแผนผังห้องฟังบรรยายเล่าประวัติโบราณสถานและคุณค่าแหล่งมรดกโลก แนะนำการปฏิบัติตัวก่อนไปเที่ยวยังจุดต่าง ๆ จัดเจ้าหน้าที่หรือมัคคุเทศก์อาสา เพื่อบริการและให้ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว ส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว รวบรวมองค์ความรู้และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อนุรักษ์แหล่งมรดกวัฒนธรรมในเกาะพระนครศรีอยุธยา การพัฒนากิจการกรมการท่องเที่ยวจัดเส้นทางท่องเที่ยว พัฒนาคูณภาพสินค้าและการบริการทางการท่องเที่ยว พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเพื่อจัดบริการเส้นทางท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ให้ความร่วมมือกับรัฐบาล แก้ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค พัฒนาทักษะการใช้ภาษาของผู้ประกอบการขนาดเล็ก พัฒนาระบบฐานข้อมูลท่องเที่ยวโดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการประกอบการให้

ข้อมูลทางการท่องเที่ยว ส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเป็นศูนย์กลางอาเซียน ส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวโดยต้องอาศัยการจัดจำของนักท่องเที่ยวผ่านสื่อที่มีเอกลักษณ์ พัฒนาการท่องเที่ยวสู่ศูนย์กลางวัฒนธรรมอาเซียน เช่น ตลาดน้ำอโยธยา ยกระดับทางสังคมในแหล่งมรดกวัฒนธรรม ส่งเสริมศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การยกระดับความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว พัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อม พัฒนาภูมิทัศน์ แหล่งท่องเที่ยว พัฒนาระบบสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการท่องเที่ยวการพัฒนาระบบขนส่งและการจราจร กระตุ้นส่งเสริมศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ยกระดับความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้มีมาตรการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นการพัฒนาพิพิธภัณฑ์เดิมในแหล่งท่องเที่ยวให้มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ตอบสนองความต้องการ สร้างความน่าสนใจทางการท่องเที่ยว การรวบรวมความรู้ด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เช่น พระราชพิธี ประเพณี และวิถีชีวิตอโยธยา โดยการจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์มรดก ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พระนครศรีอยุธยา สภาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โดยจัดเส้นทางท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้ชมโบราณสถานสำคัญ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมศิลปากร. (2565). *แผนอนุรักษ์อยุธยา*. สืบค้น 15 พฤษภาคม 2565, จาก https://www.matichon.co.th/education/religious-cultural/news_1573849
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2565). *นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา*. สืบค้น 15 พฤษภาคม 2565, จาก http://164.115.22.96/heritage_culture2.aspx
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.). (2565). *วัดมหาธาตุ*. สืบค้น 15 พฤษภาคม 2565 จาก <https://thai.tourismthailand.org/Attraction>
- _____. (2565). *วัดไชยวัฒนาราม*. สืบค้น 15 พฤษภาคม 2565 จาก <https://thai.tourismthailand.org/Attraction>
- เกรียงเพ็ชร ทองบริสุทธิ์. (2561). การบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 10(19), 20.
- ณัฐริณีย์ พร้อมวงศ์. (2565). *แหล่งมรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา*. พระนครศรีอยุธยา: ม.ป.พ.
- บริษัท รุ่งทิพย์ เนรมิตร จำกัด. (2565). *“อยุธยา” จัดเทศกาลดนตรีไทย และนาฏศิลป์ประยุกต์ เมืองมรดกโลก กระตุ้นการท่องเที่ยวต่อเนื่องตลอดปี*. สืบค้น 15 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.bedouin-spark.com>
- เดลินิวส์. (2565). *อยุธยา สืบสานวิถีชาวนา ลงแขกเกี่ยวข้าวในแปลงนาส่วนพระองค์*. สืบค้น 15 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.dailynews.co.th/news/251970/>
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ. (2559). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัด*

- พระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม. 4(2), 38.
- ธাত্রี มหันตรัตน์. (2563). แนวทางการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรม. อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 4(2), 7-8.
- ปราณี ต้นประยูร. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลก. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). 8(3), 171.
- พระสิทธิสิงหเสน. (2562). มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา: ปัญหา อุปสรรคและกระบวนการจัดการของภาคีเครือข่ายในพื้นที่. วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์. (6), 3.
- วันทนิย์ แสนภักดี. (2562). แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลกในมุมมองของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 9(1), 36.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2565). วัดพระศรีสรรเพชญ์. สืบค้น 15 พฤษภาคม 2565 จาก <https://go.ayutthaya.go.th>
- สำนักงานตลาดน้ำอโยธยา. (2565). ตลาดน้ำอโยธยา. สืบค้น 15 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.ayothayafloatingmarket.in.th/ayothaya-floating-market.php>
- สำนักงานนโยบายแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2557). ความรู้ด้านการอนุรักษ์คุ้มครองแหล่งมรดกโลกสำหรับเยาวชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.